

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název vzdělávacího materiálu:	Terciér – základní pojmy, význam, odvětví
Číslo vzdělávacího materiálu:	VY_32_INOVACE_Z.3.16
Autor vzdělávacího materiálu:	PaedDr. Alena Vondráčková
Období, ve kterém byl vzdělávací materiál vytvořen:	2.pololetí školního roku 2012/2013
Vzdělávací oblast:	Člověk a společnost
Vzdělávací obor:	Geografie
Vzdělávací předmět:	Zeměpis
Tematická oblast:	Sekundér a terciér
Ročník, pro který je vzdělávací materiál určen:	4. ročník vyššího gymnázia

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

<p>Anotace:</p>	<p>Výukový materiál pro žáky 4. ročníku gymnázia pro předmět zeměpis, slouží pro interaktivní výklad a samostudium a je doplněn několika problémovými úkoly. Další úkoly jsou formulovány v pracovním listě.</p>
<p>Citace použitých zdrojů:</p>	<p>Mirvald, Stanislav a kol. Geografie – socioekonomická část. SPN – pedagogické nakladatelství a. s., 1998. ISBN 80-7235-008-0. s. 39 - 41</p> <p>Bičík, Ivan a kol. Příroda a lidé Země. Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o. Praha, 2004. s. 84 - 94</p> <p>Hanus Martin a kol. Školní atlas dnešního světa. 1. vydání. TERRA, s.r.o. a TERRA –KLUB o. p. s., 2011. ISBN 978-80-902282-6-9</p> <p>http://www.nakupni-centra.com/nakupni-centrum-palladium-praha/</p> <p>http://ekonomika.idnes.cz/rekordni-zisky-ceske-sporitelny-a-komerčni-banky-f72-ekonomika.aspx?c=A120801_212550_ekonomika_brm</p> <p>http://www.autoservis-garant.cz/</p> <p>http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/ainformace/793D0039C7C3</p> <p>http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi?Stranka=8-8-75</p>

TERCIÉR

základní pojmy, význam, odvětví

Terciér (kvartér, kvintér)

nevýrobní součást hospodářství

uspokojení požitku

její význam neustále vzrůstá s rozvojem společnosti

**v nejvyspělejších státech více jak 60% EAO,
stoupá i podíl na HDP**

**Jaký je celosvětový podíl služeb na tvorbě HDP
podle Atlasu dnešního světa?**

Řešení:

Služby 64%

Průmysl 32%

Zemědělství 4%

Úkoly k tabulkám

V následující tabulce vyber čtyři odvětví služeb podle zaměstnanosti a srovnej Českou republiku s EU.

Dále vyber státy, které mají v těchto oborech nadprůměrnou zaměstnanost a pokuste se ji zdůvodnit.

Struktura 15-64letých osob podle odvětvové sekce ve vybraných zemích EU ve 2. čtvrtletí 2011

v %

Sekce odvětví ekonomické činnosti (CZ-NACE)	EU 27	CZ	DK	DE	GR	ES	FR	IT	NL	AT	PL	RO	SK
Zemědělství, lesnictví a rybnářství	4,6	3,0	2,5	1,5	11,6	4,0	2,8	3,5	2,4	4,9	12,4	25,7	3,1
Těžba a dobývání	0,4	1,0	0,2	0,3	0,3	0,2	0,1	0,2	0,1	0,3	1,5	1,0	0,5
Zpracovatelský průmysl	15,8	26,5	13,0	19,9	10,1	12,8	13,4	18,6	9,1	15,7	19,0	18,9	24,0
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla	0,8	1,2	0,7	1,0	0,6	0,5	0,7	0,6	0,4	0,8	1,1	1,3	1,2
Zásob. vodou; činnosti souvis. s odpady	0,8	1,1	0,6	0,5	0,7	0,7	0,8	0,9	0,4	0,4	1,0	1,0	1,1
Stavebnictví	7,5	8,9	5,7	6,7	6,4	7,9	7,3	8,3	5,3	9,0	8,2	7,8	10,5
Velkoobchod a maloob.; opr. mot. vozidel	14,0	12,2	14,8	13,4	18,7	16,0	12,6	14,2	13,2	15,2	14,9	13,6	12,9
Doprava a skladování	5,1	6,6	4,4	4,9	5,0	4,8	5,1	4,7	4,6	4,9	5,7	5,0	6,6
Ubytování, stravování a pohostinství	4,6	3,9	3,4	4,2	7,3	7,8	3,8	5,6	4,3	6,0	2,3	2,1	4,4
Informační a komunikační činnosti	2,9	3,0	4,0	3,1	1,9	2,8	2,9	2,5	3,5	2,5	1,9	1,4	2,4
Peněžnictví a pojišťovnictví	3,0	2,6	3,2	3,3	2,7	2,5	3,4	2,7	2,7	3,8	2,4	1,7	2,3
Činnosti v oblasti nemovitostí	0,8	0,8	0,9	0,6	0,1	0,5	1,2	0,6	0,7	1,0	1,1	0,2	0,4
Profesní, vědecké a technické činnosti	5,0	4,0	5,2	5,0	5,2	4,5	5,4	6,1	5,7	5,1	3,1	1,9	3,3
Administrativní a podpůrné činnosti	4,0	2,3	3,0	5,3	2,0	5,0	3,6	3,9	3,5	3,6	2,7	1,8	2,6
Veřejná správa a obrana; pov. soc. zabezp.	7,2	6,6	5,6	7,1	8,9	7,9	9,8	6,2	6,5	6,8	6,6	5,2	8,4
Vzdělávání	7,4	5,9	8,5	6,2	7,6	6,6	6,7	7,0	6,9	6,2	7,7	4,4	7,1
Zdravotní a sociální péče	10,4	6,6	19,2	12,2	5,8	7,7	13,2	7,3	16,6	9,3	5,6	4,5	6,5
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	1,6	1,7	2,4	1,3	1,2	1,7	1,4	1,2	1,9	1,7	1,2	0,8	1,1
Ostatní činnosti	2,4	1,7	2,3	2,7	2,1	2,1	2,9	3,2	1,8	2,5	1,4	1,4	1,2

Zdroj: Eurostat-LFS (Výběrové šetření pracovních sil) - propočtení ČSÚ

AT-Rakousko, CZ-Česká republika, DE-Německo, DK-Dánsko, ES-Španělsko, FR-Francie, GR-Řecko, IT-Itálie, NL-Nizozemsko, PL-Polsko, RO-Rumunsko, SK-Slovensko

Celková zaměstnanost v jednotlivých zemích = 100 %.

Řešení:

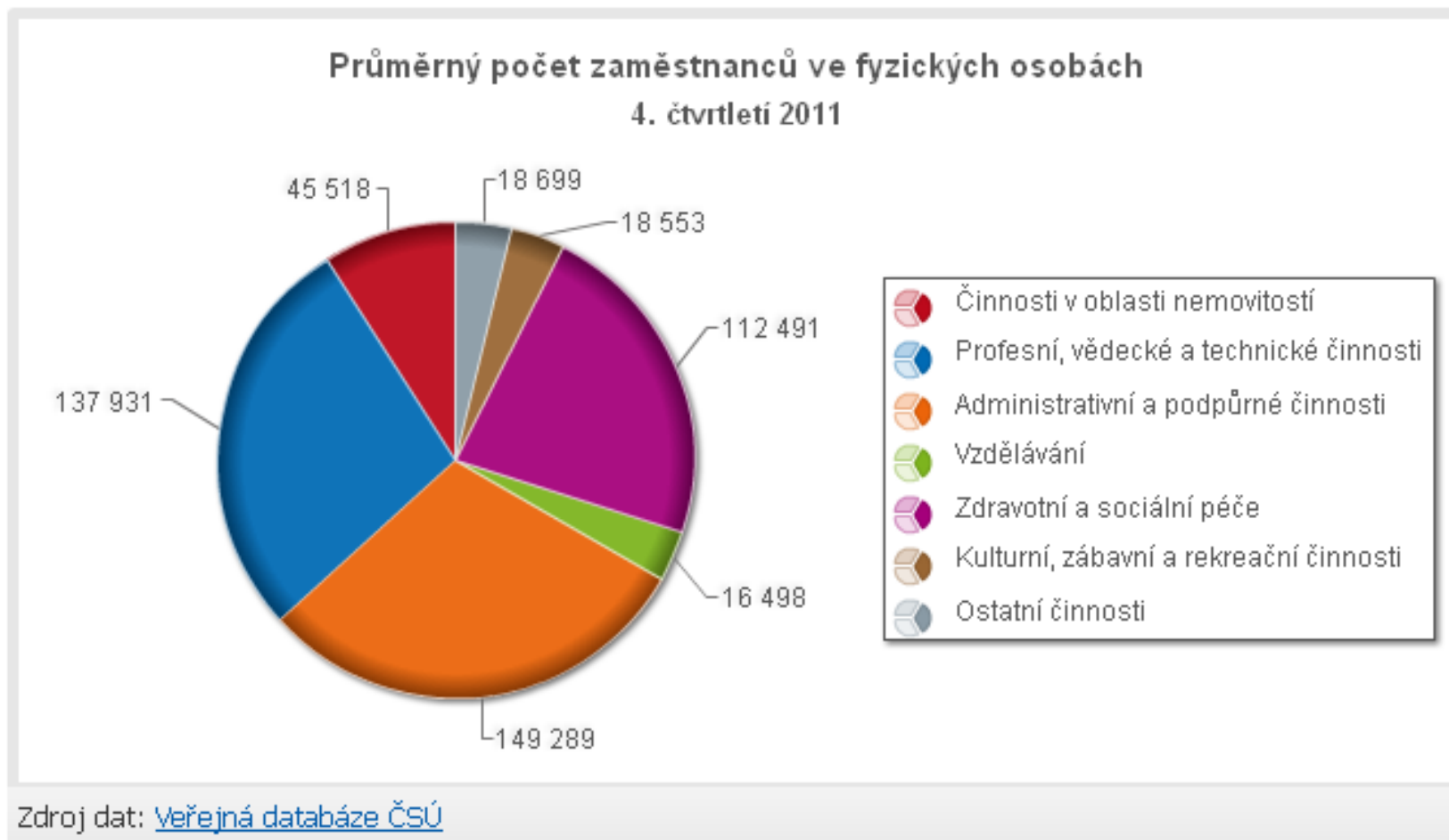
Např.

Ubytování a stravování – Španělsko 7,8%, Řecko 7,3% (EU 4,6%) – významné turistické destinace

Zdravotní a sociální péče – Nizozemsko 16,6%, Německo 12,2% (EU 10,4) – vysoká úroveň – vysoká roveň zdravotní a sociální péče

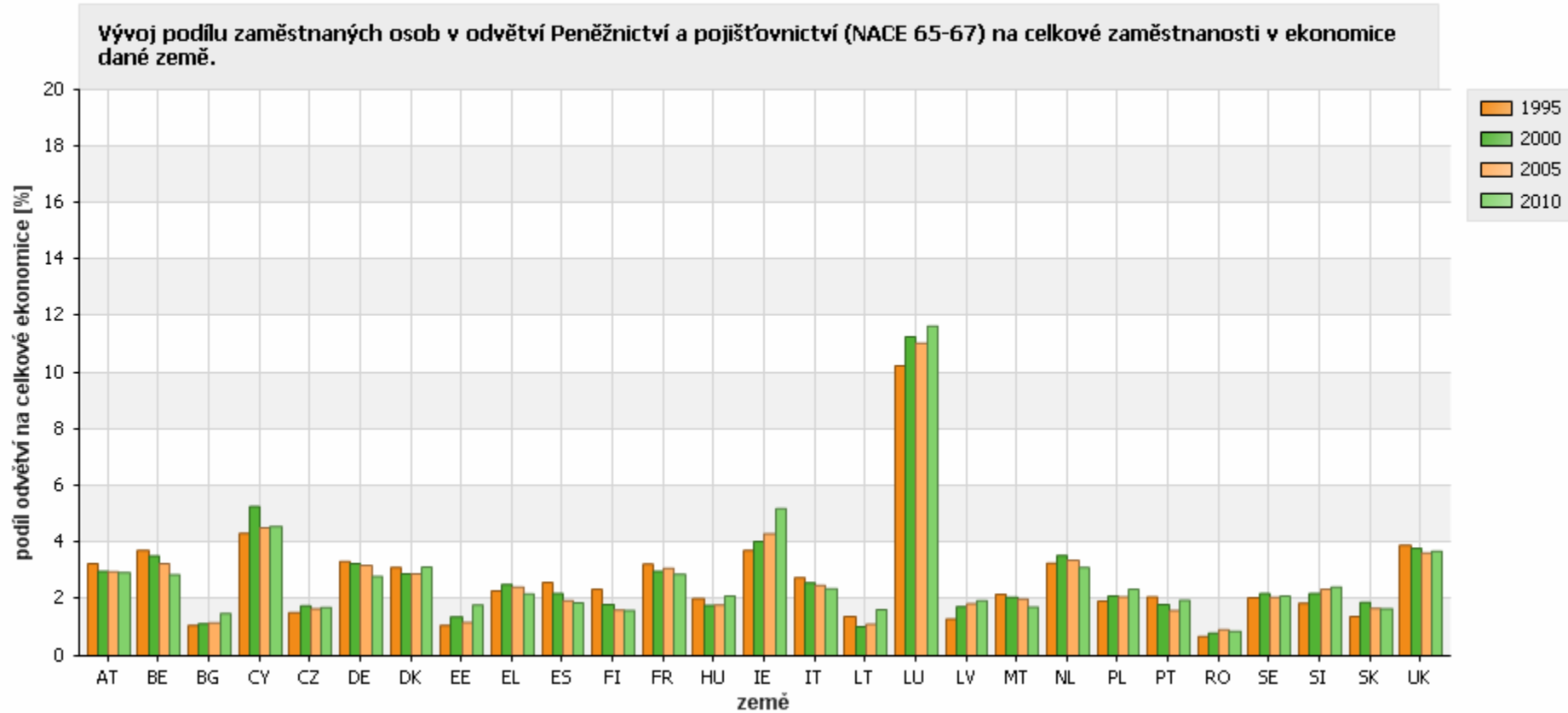

Uved' profese jednotlivých oborů služeb. Kde bude vysoký podíl vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců?

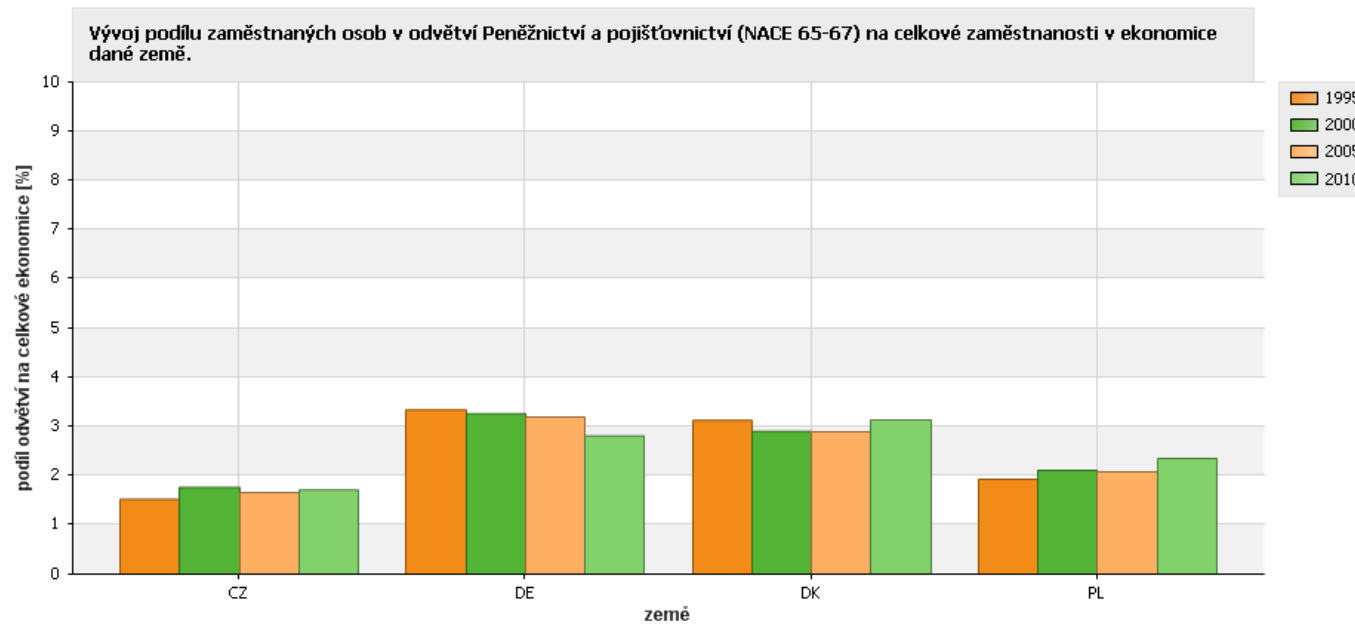
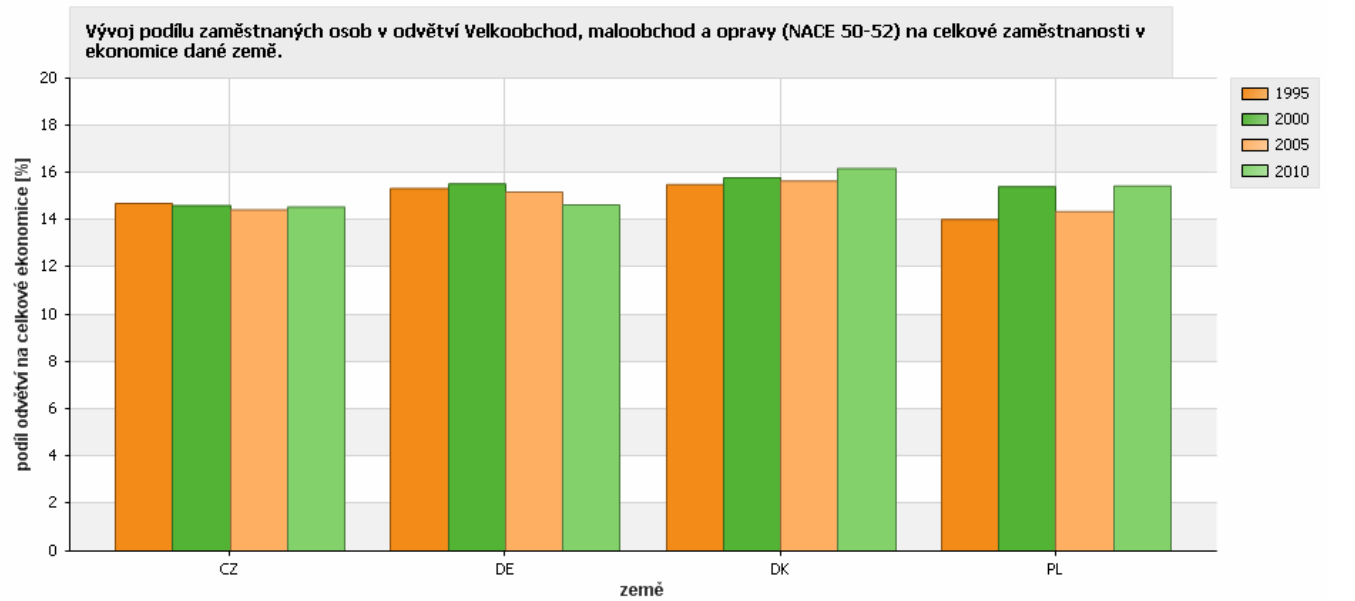

Profesní, vědecké a technické činnosti – právní a účetní činnosti, řízení a poradenská činnost, architektonické a inženýrské činnosti, výzkum a vývoj, reklama aj.

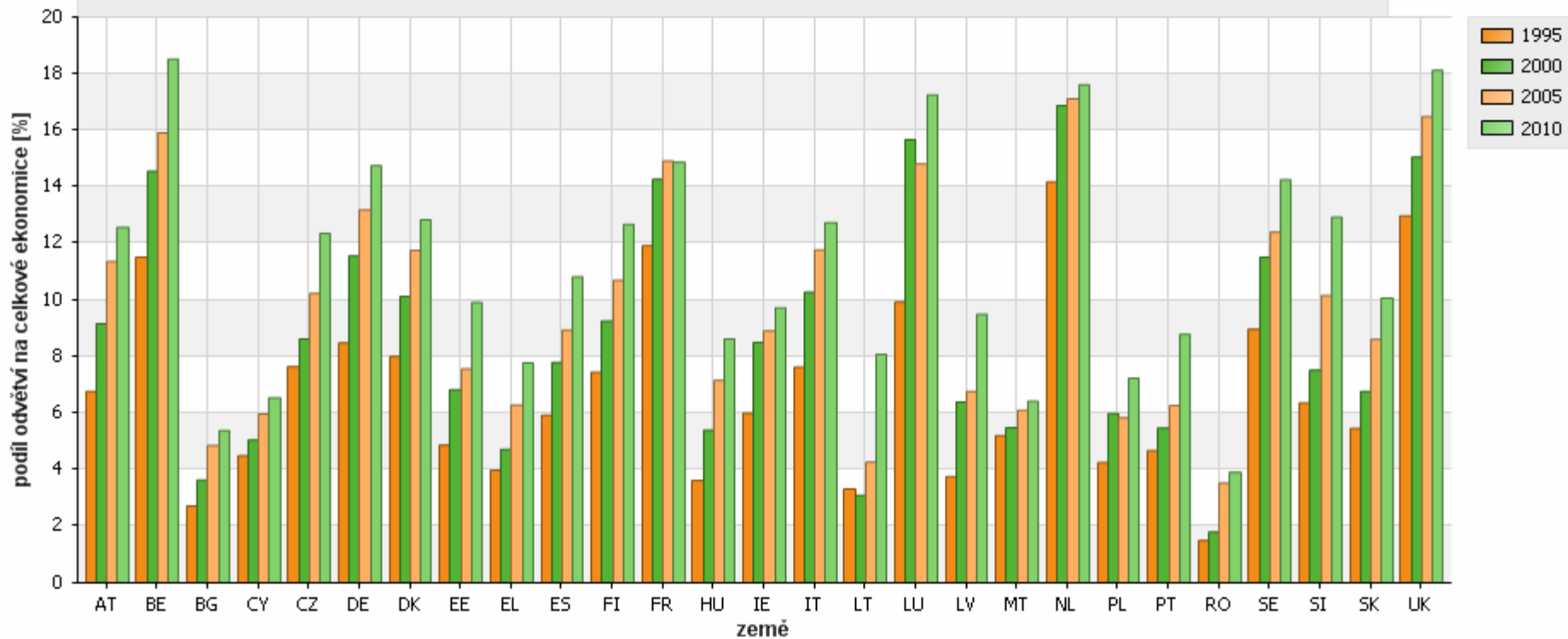
Jaký je přibližný podíl jednotlivých oborů služeb na zaměstnanosti?

Příklady zaměstnanosti v některých odvětvích služeb Česka, Německa, Dánska a Polska.

Vývoj podílu zaměstnaných osob v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj (NACE 70-74) na celkové zaměstnanosti v ekonomice dané země.

Vyber kraje s nejvyšší a nejnižší zaměstnaností ve službách a pokus se najít příčiny.

Tabulka č. 1: Struktura zaměstnanosti podle sektorů národního hospodářství v krajích České republiky v r. 2003 (v %)

Kraj	Zemědělství	Průmysl	Služby
Hl. m. Praha	0,7	22,3	76,6
Středočeský	5,4	38,0	56,6
Jihočeský	9,2	41,2	49,6
Plzeňský	6,6	42,5	50,9
Karlovarský	2,9	39,6	57,5
Ústecký	3,5	43,1	53,3
Liberecký	3,4	51,6	44,8
Královéhradecký	5,0	44,6	50,4
Pardubický	6,5	46,5	47,0
Vysočina	11,2	47,5	41,3
Jihomoravský	4,8	37,4	57,8
Olomoucký	6,4	42,4	50,7
Zlínský	3,2	50,2	46,7
Moravskoslezský	2,4	43,1	54,2
Česká republika	4,7	40,2	55,0

zdroj: ČSÚ, 2004

**menší investice,
značná potřeba lidské práce,
vyšší zaměstnanost žen,
předmět vývozu (cestovní ruch, lázeňství, finance, ...)**

Obory

- vnitřní obchod
- zdravotní a sociální péče
- finančnictví
- administrativa a řízení
- tělovýchova
- kultura
- zahraniční obchod
- cestovní ruch
- přenos informací
- školství
- věda a výzkum

kvartérní sektor

Poznámka: **Vědu, výzkum a informace** někteří autoři řadí do kvintéru

Služby výrobní – patří do sekundéru
krejčovství, kadeřnictví, opravy obuvi, autoservisy , ...

Služby výtěžné – stravování, ubytování, pojišťovnictví,
cestovní ruch

Služby nevýtěžné – administrativa, školství, sociální
péče, kultura, tělovýchova, zdravotní péče
hrazené plně nebo částečně ze státního rozpočtu

Prostuduj klasifikaci služeb v Atlase dnešního světa na str.66.

- a) Podle potřeby
- b) Podle vlastnictví
- c) Podle ekonomického cíle
- d) Podle mezinárodní klasifikace ISIC

Infrastruktura služeb

komplex zařízení, která poskytují služby

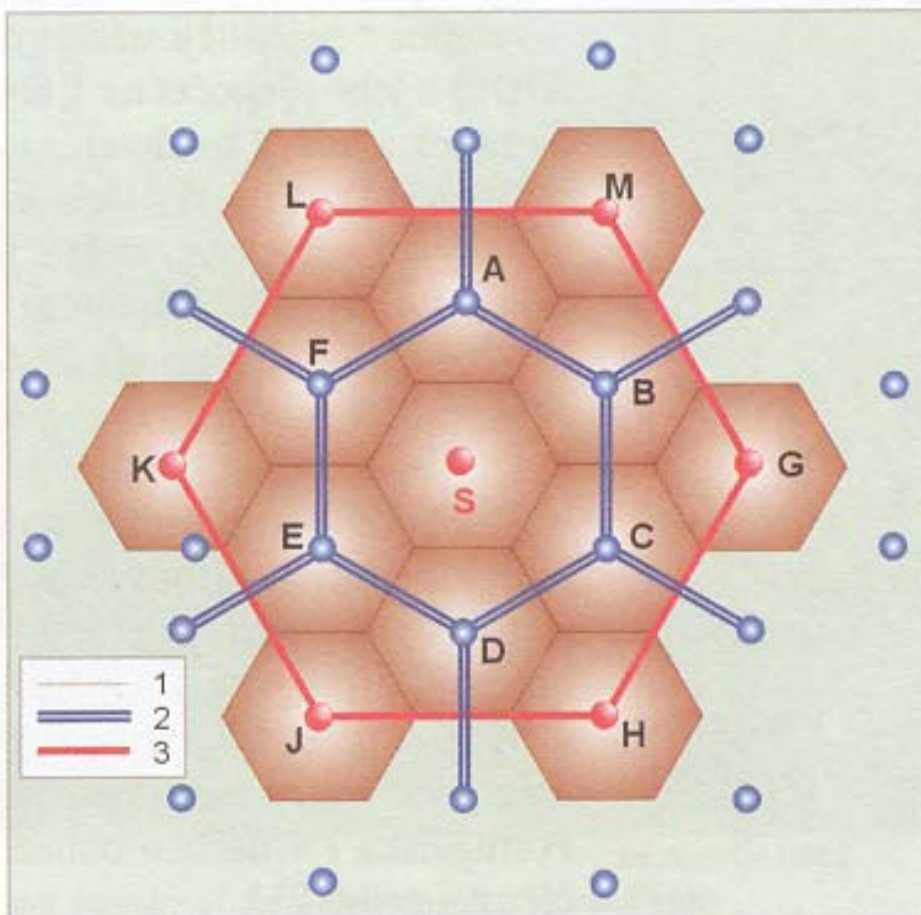
hierarchie sídel a hierarchie služeb

čím větší sídlo, tím více služeb nižšího řádu
a navíc služby vyššího řádu

Ideální rozmístění zázemí služeb má tvar šestiúhelníku

Christallerova teorie centrálních míst (učebnice str. 21, obr. 20)

V praxi však díky rozdílným přírodním podmínkám tento ideální model neexistuje.

práh služeb

minimální počet osob, kteří službu využívají →

nejnižší práh mají nejpotřebnější služby I. řádu (potraviny, restaurace, aj.), služby II. řádu mají práh vyšší (pošty, školy, aj.), nejvyšší práh mají služby III. řádu (vysoké školy, banky, aj.) – nejvyšší specializace

Úkoly:

- 1) Ve Školním atlase dnešního světa str. 50 porovnejte podíly terciéru u jednotlivých světadílů na zaměstnanosti a HDP. Které světadíly mají nejvyšší a nejnižší podíly? Zjistěte dále, které světadíly mají významné rozdíly mezi těmito grafy.**
- 2) Všimněte si odlišného členění na sektory ve Školním atlase dnešního světa a porovnejte toto členění s grafy.**

3) Vyber si dva obory terciéru a sestav alespoň čtyřstupňový hierarchický žebřík zařízení ve zvoleném oboru.

(např. 1. řád – nižší stupeň základní školy, 2. řád – celá ZŠ, 3. řád – střední škola, 4. řád – VŠ bakalářské studium, 5. řád – VŠ magisterské studium)

4) Ve zvolených třech zvolených obcích (malá vesnice, středisková obec nebo malé město, okresní popř. krajské město) popiš infrastrukturu služeb.

Řešení

1. a) Podíly na zaměstnanosti:

nejvyšší :	Severní Amerika	75%
	Austrálie	71%
	Evropa	70%
nejnižší:	Afrika	45%
	Asie	54%

b) Podíly na HDP:

nejvyšší:	Severní Amerika	72%
	Evropa	64%
	Jižní Amerika	64%
nejnižší:	Afrika	25%
	Asie	34%

Největší rozdíly vykazují světadíly Afrika a Asie.

Důvodem budou hlavně rozdíly v efektivitě terciéru. U těchto světadílů je efektivita velice nízká. A to vyplývá i z oborů, které jsou v terciéru jednotlivých světadílů zastoupeny.

Ve vyspělých státech tvoří základ obory kvartéru a finančnictví

2) Terciér je členěn ještě dále na:

kvartér - peněžnictví a pojišťovnictví

kvintér – vysoké školy a vědu s výzkumem

V grafech je ovšem kvartér i kvintér zahrnut do terciéru.

3) a) obecní úřad → úřad kraje → celostátní orgány – ministerstva, vláda

b) koloniál → samoobsluha → supermarket → hypermarket

c) zdravotní středisko → oblastní nemocnice → krajská/fakultní nemocnice

4) Dolany – obchod s potravinami, restaurace

Starý Plzenec – čtyři obchody s potravinami, pět restaurací, pošta, zdravotní středisko, mateřská škola, základní škola, nádraží, benzinová stanice, ...

Domažlice – navíc služby 3. – 4. řádu – střední školy, nemocnice, banky a pojišťovny, bazén, speciální obchody

KONEC